

ТРЕНІНГ – ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

М.Д. Балджи, д.е.н., проф.

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

baldgi@ukr.net

Педагогічний процес у вищій школі спрямований на формування певних знань, вмінь, навичок та компетентностей й базується на єдності наукового пізнання та логічного доказу. Згідно з цією закономірністю теоретичну інформацію поєднують з її методологічними узагальненнями та прикладними аспектами, що об'єднує компоненти отримання професійної освіти.

Європейський парламент і Рада Європейського Союзу 17 січня 2018 року схвалили Рамкову програму оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя [1]. В сучасному професійному взаємопов'язаному світі кожна людина потребує широкого спектра навичок і компетенцій, які вона має постійно розвивати протягом усього життя. Основні компетенції, визначені в Рамковій програмі, спрямовані на створення засад для досягнення більш рівноправних і більш демократичних суспільств. Вони відповідають необхідності забезпечення всебічного та сталого розвитку, соціальної єдності та подальшого розвитку демократичної культури.

Дефініція «тренінг» прийшов до вітчизняної педагогіки з англійської мови і має низку значень: виховання, навчання (на практичних заняттях або в наближених до реальних умовах), підготовка, тренування, дресирування. На тренінгах можна змінити якісь налаштування і програми, моделі управління своєю поведінкою і діяльністю, розвинути вже існуючі навички (професійні і особистісні) й розширити їх діапазон.

При цьому, так само як професійні навички, можна вдосконалювати і розвивати особистісні якості та соціальні навички, так звані *soft skills* ("софтскілз", англ. *Soft skills* - "м'які навички" або "гнучкі навички"). Вони важливі в роботі і в житті, та дозволяють бути ефективним й успішним незалежно від специфіки професійної діяльності або конкретної спеціальності. До їх числа відносять: вміння переконувати, знаходити підхід до людей, лідирувати, вміння слухати, вміння домовлятися, роботу в команді, особистісний розвиток, управління часом, креативність і т.п.

В основі будь-якого тренінгу лежать методи практичної психології, групова взаємодія, зворотній зв'язок, практичні вправи та ігри. Завдання викладача, який проводить тренінг, полягає в тому, щоб дати студентам можливість зробити свої власні відкриття і спробувати нові практичні інструменти для довільного оволодіння та управління власною поведінкою, щоб у подальшому самостійно застосовувати їх в реальному житті.

Професійний успіх складається з безлічі компонентів і тренінгові технології виступають однією з форм, яка може допомогти студенту змінити свій настрій, своє ставлення до навчання і прийти до розуміння необхідності самоосвіти.

Обґрунтуванням впровадження тренінгової форми організації процесу навчання у вищій школі є характеристика навчальної діяльності засвоєння дій студентами на різних рівнях. Розглядаючи проблему проектування освітнього процесу в вищій школі, В.Д. Чернілевський в роботі «Дидактичні технології у вищій школі» вказує на чотири рівні навчальної діяльності засвоєння: I – знайомство, II – відтворення, III – вміння і навички, IV – творчість. Рівні засвоєння «вміння і навички» і «творчість» припускають тренувальні дії студентів, що визначають необхідність звернення до тренінгової форми організації навчання на даних етапах навчання [3]. Саме тому, тренінг досить часто використовується, за умови, що бажаним результатом є не тільки отримання нової інформації, а й відпрацювання отриманих знань на практиці.

Перевага застосування таких активних методів навчання полягає в тому, що викладач має можливість організувати колективну роботу студентів під час заняття, в якій складаються і отримують розвиток і навички професійного спілкування, і мислення, поглиблюється рефлексія.

Організована взаємодія студентів з викладачами і один з одним передбачає постійну самооцінку і самоконтроль. Група стає засобом розвитку індивідуальності студентів, забезпечує активізацію їх діяльності незалежно від суб'єктивних бажань брати участь в процесі навчання. Активні методи навчання підвищують ступінь мотивації і емоційності учнів, забезпечують прямі і зворотні зв'язки із взаємодії студента з викладачем і один з одним.

Такі методи розвивають уміння аналізувати конкретну ситуацію і обирати найбільш раціональні способи діяльності шляхом порівняльної оцінки різних її варіантів, що є важливою умовою вирішення поставлених в процесі навчання завдань, розвитку компетентностей.

В основу компетентісного підходу до визначення сутності вищої освіти покладено прагнення до реалізації двох основних завдань [4, с. 15]:

1) освіта повинна формувати у студентів якості, необхідні для реалізації професійної діяльності, тобто має формувати якості, які необхідні роботодавцю;

2) критерії та параметри оцінки результатів сучасної освіти повинні бути уніфіковані і виражатися у термінах і результатах, які можуть бути інтерпретовані та враховані в будь-якому освітньому закладі будь-якої країни.

Компетентісно-орієнтоване навчання тісно пов'язано із реалізацією принципів активізації процесу навчання, відповідно до яких студенти повинні самі збирати інформацію для вирішення проблем у групах. Це змі-

нює роль «викладач-студент». Досвід показує, що викладачі дають все менше інформації та інструкцій для студентів. У цьому зв'язку окремі представники академічної спільноти занепокоєні тим, що рівень володіння основними навичками через це знижується [5]. Водночас активізація процесу навчання передбачає посилене використання інноваційних методів навчання, які дозволяють наблизити процес навчання до умов реальної практики, зробити його динамічним, творчим, дослідницько-орієнтованим. І саме тренінгам в цьому плані відводиться провідна роль.

Згідно стандартів Міністерства освіти і науки України [6, 7], до фахових компетентностей випускника спеціальності: 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» першого (бакалаврського) належать: критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності; здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур; розуміння форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин; здатність застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур; здатність визначати та оцінювати характеристики товарів і послуг в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності; здатність застосовувати нормативно-правове регулювання у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності; здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур; знання і розуміння основ обліку та оподаткування в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності; знання та розуміння організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур; здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва, торгівлі та біржової практики з урахуванням ризиків; здатність продемонструвати розуміння вимог до діяльності за спеціальністю, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави. На другому (магістерському) рівні формуються такі професійні компетентності: здатність розробляти та реалізовувати стратегію розвитку підприємницьких, торговельних та біржових структур; здатність проводити дослідження з використанням теоретичних та прикладних досягнень в сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності; здатність проводити оцінювання продукції, товарів і послуг в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності; здатність до ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання в сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності; здатність до вирішення проблемних питань і нестандартних ситуацій у професійній діяльності за умов невизначеності та ризиків; здатність до ініціювання та реалізації інноваційних проектів в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності; вміння планувати і проводити наукові дослідження, готувати результати наукових робіт до

оприлюднення; вміння застосовувати основи педагогіки і психології у навчально-виховному процесі у вищих навчальних закладах освіти; здатність застосовувати загальнонаукові та спеціальні методи наукових досліджень для формування пропозицій у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності; здатність вирішувати задачі з прогнозування процесів розвитку підприємницьких, торговельних і біржових структур із використанням економіко-математичних методів і інформаційних технологій.

В Одеському національному економічному університеті для підготовки висококваліфікованих фахівців з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, які зможуть оволодіти методологією й інструментальним апаратом в управлінській, науково-дослідній, навчальній та експертно-консалтинговій сферах, розроблено та впроваджено у навчальний процес міждисциплінарний тренінг.

В результаті проведення тренінгу деталізують такі програмні результати навчання:

1. Вміти продукувати нові ідеї щодо розвитку підприємницьких, торговельних та біржових структур і впроваджувати їх.

2. Виявляти ініціативу і самостійність дій в різних ситуаціях, критично оцінювати явища та процеси у сфері підприємництва, торгівлі і біржової діяльності.

3. Застосовувати бізнес-комунікації для підтримки взаємодії підприємства з його внутрішнім та зовнішнім середовищем.

4. Визначати та впроваджувати стратегічні плани розвитку суб'єктів господарювання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

5. Вміти здійснювати теоретичні і прикладні дослідження у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності з використанням сучасних методів і технологій.

6. Демонструвати вміння вирішувати проблемні ситуації, що виникають в діяльності структур за умов невизначеності і ризиків.

7. Впроваджувати інноваційні проекти з метою створення умов для ефективного функціонування та розвитку підприємницьких, торговельних і біржових структур.

Тренінг, як форма навчання, не є заміною традиційних форм проведення занять, а виступає якісним доповненням до професійного навчання. Тренінги ж необхідно включати в програму після освоєння студентом теоретичного курсу або ближче до завершення професійного навчання й максимальна ефективність від цього активного методу навчання буде досягнута при проведенні циклу тренінгів, які проходять з певною періодичністю. Така система дозволить з максимальною користю забезпечити освітній процес, як з точки зору накопичення теоретичних знань, так і отримання та відпрацювання вдосконалення навичок. Перевага застосування активних методів навчання полягає в тому, що викладач має можливість організувати колективну роботу студентів під час заняття, в якій складаються й

отримують розвиток навички професійного спілкування, мислення, поглиблюється рефлексія. Організована взаємодія студентів з викладачами і один з одним передбачає постійну самооцінку і самоконтроль. Група стає засобом розвитку індивідуальності студентів, забезпечує активізацію їх діяльності незалежно від суб'єктивних бажань брати участь в процесі навчання. Активні методи навчання, і тренінги в тому числі, підвищують ступінь мотивації та емоційності студентів, забезпечують прямі та зворотні зв'язки, що дозволяє розвивати вміння аналізувати конкретну ситуацію й обирати раціональні способи діяльності шляхом порівняльної оцінки різних її варіантів та виступає важливою умовою вирішення поставлених в процесі навчання завдань.

Перелік посилань

1. ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning [Electronic resource]. Available at: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annex-recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>.

2. Ореховская Н.А. Тренинг как форма обучения в высшей школе [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/trening-kak-forma-obucheniya-v-vysshey-shkole>

3. Чернилевский Д.В. Дидактические технологии в высшей школе: Учебное пособие для вузов. М.: ЮНИТИ- ДАНА, 2002. 437 с.

4. Антонюк Л.Л., Василькова Н.В., Ільницький Д.О., Кулага І.В., Турчанінова В.Є. Компетентнісний підхід у вищій освіті: світовий досвід. Київ: Інститут вищої освіти, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2016. 65 с.

5. Mulder M., Gulikers J., Biemans H.J.A., Wesselin R. (2010). The new competence concept in higher education: error or enrichment? // *Kompetenzermittlung für die Berufsbildung. Verfahren, Probleme und Perspektiven im nationalen, europäischen und internationalen Raum.* – Bonn: Bundesinstitut für Berufsbildung. – S.189-204.

6. Стандарт вищої освіти України. Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський) рівень. Ступінь вищої освіти: Бакалавр. Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування». Спеціальність: 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Київ: Міністерство освіти і науки України, 2017. 15 с.

7. Стандарт вищої освіти України. Рівень вищої освіти: Другий (магістерський) рівень. Ступінь вищої освіти: Магістр. Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування». Спеціальність: 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Київ: Міністерство освіти і науки України, 2017. 15 с.